

DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ

Govorite li mađarski?

Posuđenice iz mađarskoga u hrvatski nazivaju se hungarizmima. U standardnome hrvatskom jeziku razmjerno je malo posuđenica iz mađarskoga u odnosu na neke druge jezike, pogotovo uzme li se u obzir da su Hrvati i Mađari bili u zajedničkoj državi više od osam stoljeća. Smatra se da su prve riječi iz mađarskoga u hrvatski počele ulaziti u 13. stoljeću, a od 17. stoljeća utjecaj mađarskoga počeo je slabjeti. Najstariji hungarizmi pojavljuju se u kajkavskim crkvenim nazivima 13. – 15. stoljeća, a mlađi su hungarizmi, iz značenjskoga kruga poljoprivrede i seoske kulture, vezani uz slavonske i vojvodanske govore. I danas se u mnogim dijelovima Hrvatske u razgovoru služimo različitim hungarizmima koji pripadaju žargonu ili dijalektu, npr. *pasoš*, *mešter*, *šaraf*. Ima tu riječi svake *fele*, ali ne očekujte od ovoga rada *remek*-djelo.

Kao i kod posuđenica iz drugih jezika, i kod hungarizama možemo razlikovati riječi kojima je mađarski jezik izvornik (npr. *gumb* iz mađarskoga *gomb*, *bitanga* iz mađarskoga *bitang*, *teret* iz mađarskoga *teher*) i one u kojima je mađarski jezik posrednik (npr. *gazda* preko mađarskoga *gazda* iz slavenskoga **gostypoda*; *tabla* preko mađarskoga *tábla* iz latinskoga *tabula*; *šogor* preko mađarskoga *sógor* iz njemačkoga *Schwager*). Uz mađarsko posredništvo u hrvatski su iz njemačkoga dospjele i plemićke titule poput *grof* i *herceg* (izvor im je njemački *Graf* odnosno *Herzog*). Neki hungarizmi u hrvatskome su dalje izvedeni hrvatskim prefiksima i sufiksima, npr. pridjev *bucmast* potječe od mađarskoga *buczkó* 'debeo i nizak', a glagol *zabezegnuti* od mađarskoga *bezegg* 'očigledno, naravno'.

Mnogi hungarizmi danas su zastarjelice, npr. *husar*, *filer*, *forint*, *kočija*, *rovaš*, *hatar*, *kaplar*, a mnogi se skrivaju u imenima. Mađarskoga su podrijetla npr. osobna imena *Ilona*, *Ištvan*, *Šandor*, *Tibor*, *Zoltan* te poznata prezimena *Eršek*, *Fodor*, *Kečkeš*, *Kerekeš*, *Kiš*, *Kočiš*, *Molnar*, *Nađ*, *Nemet*, *Palfi*, *Pinter*, *Ratkaj*, *Sekelj*, *Šantak*, *Šerfezi*, *Šipuš* i dr. Zagrebački Trg bana Jelačića nekoć se zvao *Harmica*, prema mađarskome broju *harminc* 'trideset', jer se ondje naplaćivala carina u iznosu

tridesetine vrijednosti robe; naselje *Siget* nazvano je prema mađarskoj riječi značenja ‘otok’, *sziget*. Hungarizmi se nalaze i u imenima mjesta poput *Varaždín*, *Daruvar*, *Vukovar*, *Ilok*, *Nuštar*. Ime splitskoga nogometnog kluba *Hajduk* također je hungarizam, potječe od množine mađarske riječi *hajdú* ‘pripadnik plaćeničke vojske (u 16. st.)’.

Osim toga, u svakodnevnome životu upotrebljavamo hungarizme povezane npr. s:

- odijevanjem: *bunda*, *kecelja*, *prsluk*; *cipela*, *bakandža*; *gumb*, *čipka*, *baršun*
- hranom: *roštilj*, *gulaš*, *paprikaš*, *perec*, *palačinka*, *lepinja*; začini: *đumbir* i *šafiran*; nazivi riba: *kečiga*, *bucika*, *deverika*, *grgeč*
- životinjama: *čopor*, *marva*
- prirodom: *gudura*, *korov*
- stanovanjem: *toranj*, *soba*, *tabor*.

Iz mađarskoga potječu i nazivi za različite predmete u kućanstvu (*šarka*, *šaraf*, *lanac*, *karika*, *kefa*, *lampaš*, *mužar*) te oružje (*puška*, *buzdovan*). Naziv dječje igre *Lopova* i *pandura* sadržava dvije posuđenice iz mađarskoga, a hungarizmi su i *bitanga* i *banda*

te druge riječi koje označuju ljudske ličnosti i osobine: *orijaš*, *fićfirić*, *huncut*, *mamlaz*, možda i *aljkav*. Hungarizmima se služe i *pajdaši* koji na *vašaru* plešu *čardaš* ili pjevaju „Samobor je lepa *varoš*”.

Ako se *dičite* svojim poznavanjem hrvatskih riječi, nadam se da se niste *zabezegnuli* nekim spomenutim hungarizmima, a možda ćete i sami pronaći još primjera iz svoje okoline.

Preplatite se na deveto godište *Hrvatskoga jezika*!

Preplatiti se možete putem e-adrese hrjezik@ihj.hr ili mrežnih stranica knjige.ihj.hr. Uplate se šalju na račun u Privrednoj banci Zagreb: HR6023400091110616363 s naznakom „za *Hrvatski jezik*”. Svi pretplatnici postaju članovi Kluba pretplatnika časopisa *Hrvatski jezik* te ostvaruju pravo na 40 % popusta na sva institutska izdanja.